

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Öarnas särskilda problem" (yttrande på eget initiativ)

(2012/C 181/03)

Föredragande: **José María ESPUNY MOYANO**

Den 20 januari 2011 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativytrande om

"Öarnas särskilda problem".

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 7 mars 2012.

Vid sin 479:e plenarsession den 28–29 mars 2012 (sammanträdet den 28 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 129 röster för, 4 röster emot och 8 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Öregioner har gemensamma och permanenta särdrag som tydligt skiljer dem från fastlandet. I artikel 174 i Lissabonfördraget fastställs att öregioner har konkreta nackdelar som kräver särskild uppmärksamhet. Det krävs emellertid ytterligare ansträngningar innan man kommer att kunna anta en adekvat strategi i syfte att tillgodose öregionernas speciella behov.

1.2 Kommittén anser att EU:s definition av öar är olämplig, och den bör ses över och aktualiseras för att ta hänsyn till de nya realiteterna i ett utvidgat EU som omfattar medlemsstater som är öar. Kommittén har i tidigare yttranden⁽¹⁾ rekommenderat att definitionen bör ändras, och vi upprepar denna rekommendation ytterligare en gång.

1.3 Migration, en åldrande befolkning och avfolkning är problem som särskilt drabbar öar. Detta kan leda till att kulturarvet går förlorat och att ekosystemen försvagas, samtidigt som det kan få allvarliga ekonomiska konsekvenser (sysselsättning, ungdomar, etc.).

1.4 Vissa öar står inför det faktum att befolkningen flyttar till andra, mer välmående regioner, och andra öar tar emot invandrare som bidrar till den ekonomiska och sociala utvecklingen på lokal nivå, medan vissa öar på grund av sitt geografiska läge har så många invandrare att deras mottagningskapacitet inte är tillräcklig.

⁽¹⁾ "En bättre integration på inre marknaden som avgörande faktor för ökad sammanhållning och tillväxt på gemenskapens öar", EUT C 27, 30.2.2009, s. 123, och "Innovation inom turism: Att utarbeta en strategi för hållbar utveckling på öar", EUT C 44, 11.2.2011, s. 75.

1.5 Det är absolut nödvändigt att förbättra öarnas tillgänglighet och förbindelserna mellan öarna. Eftersom tillgängligheten är av avgörande betydelse för att öka öregionernas attraktionskraft måste kostnaderna för gods- och passagerartransporter minskas genom att principen om territoriell kontinuitet tillämpas och förordning (EEG) 3577/92 förbättras.

1.6 Jordbruket, boskapsskötseln och fisket på öarna, som är en viktig del av den lokala ekonomin och förser större delen av livsmedelsindustrin med råvaror, är emellertid känsliga, beroende på de problem som uppstår på grund av deras avlägsna belägenhet, odlingarnas ringa storlek, den ringa graden av diversifiering av produktionen samt klimatförhållandena.

1.7 Detta innebär att öarnas jordbruksbaserade livsmedelsindustri är svag och att den knappast kan tävla med produkter från kontinenten eller tredjeländer, vilket i sin tur innebär att primärsektorn försvagas ytterligare.

1.8 EESK rekommenderar att öarna behandlas som mindre gynnade områden i den gemensamma jordbrukspolitiken i likhet med bergsområden genom att särskilt framhäva ökaraktären i samband med finansieringen.

1.9 På många av Europas öar är turismen är mycket viktig för lokalbefolkningens överlevnad och dess identitet, kulturella traditioner och värden samt för landskapet. Denna näring har skapat ekonomisk tillväxt, ökad sysselsättning och en betydande diversifiering av den ekonomiska basen via tillhandahållandet av tjänster inom turistnäringen. Öarnas ekonomi har emellertid blivit alltför beroende av turism, och därför behövs det en diversifiering till andra näringar som kan komplettera turistnäringen och som kan främja öarnas ekonomiska utveckling i krisituationer som den nuvarande, som har stor inverkan på turismen.

1.10 EESK stöder Europaparlamentets begäran i dess resolution från den 27 september 2011 om att man, i linje med kommissionens initiativ till en strategi för en hållbar kust- och havsturism, bör utveckla liknande, specifika strategier för öar, bergsregioner och andra känsliga områden ⁽²⁾.

1.11 EESK anser att öarna har svårigheter att delta i EU:s program för forskning, utveckling och innovation på grund av hemmamarknadens ringa storlek och forsknings- och utvecklingsstrukturens begränsade kapacitet. Kommittén anser också att det är mycket viktigt att EU fortsätter att hjälpa öarna att utveckla IKT, stöder skapandet av nödvändiga strukturer för forskning och utveckling samt underlättar för öarnas små och medelstora företag att delta i programmen för forskning, utveckling och innovation, om så är nödvändigt även via stöd från strukturfonderna.

1.12 När det gäller öregioner bör EU:s energipolitik prioritera öarnas energiförsörjning och finansieringen av utveckling och genomförande av projekt för energiproduktion med hjälp av ny teknik och förnybara energikällor samt främja energieffektivitet, varvid miljöskyddet och bevarandet av naturvärdena ska respekteras.

1.13 Vattenbrist, avsättning av havsvatten och andra tekniska möjligheter för insamling av vatten och vattenförsörjning bör omfattas av EU:s regionalpolitik med hänsyn till öarnas specifika villkor.

1.14 Av detta skäl är det särskilt viktigt att genomföra specifika fortbildningsprogram för öbor som arbetar inom olika sektorer, framför allt turismsektorn, som är en av de sektorer som har störst betydelse för ekonomin på öarna. Dessa program bör finansieras via Europeiska socialfonden och Sammanhållningsfonden, med bidrag från medlemsstaterna, institutionerna och de socioekonomiska aktörerna.

1.15 Utbildning, yrkesutbildning och livslångt lärande spelar en avgörande roll i EU:s ekonomiska och sociala strategi inom ramen för Lissabonprocessen och Europa 2020-strategin. Kommittén framhåller att man måste ta hänsyn till de särskilda förhållanden som kännetecknar öregionerna för att säkerställa att man i de nationella strategierna beaktar utbildningsområdet och möjligheterna till livslångt lärande i alla regioner och för alla invånare.

1.16 Kommittén betonar att man bör genomföra åtgärderna i Bryggeförklaringen om ökat europeiskt samarbete inom

yrkesutbildningen, som antagits av utbildningsministrarna i samtliga medlemsstater och av arbetsmarknadsparterna på EU-nivå.

1.17 EESK uppmanar kommissionen att inrätta en specifik, avdelningsövergripande grupp för öarna, eller att öarna i varje fall företräds i andra, redan befintliga avdelningsövergripande grupper.

1.18 Kommissionen uppmanas se till att öregionerna kan dra nytta av särskilda bestämmelser i den nya fleråriga budgetplanen 2014–2020, och att de omfattas av särskilda program för regional utveckling, som är bättre anpassade till deras särskilda villkor. Man bör överväga möjligheten att öka nivåerna för EU:s samfinansiering på de områden som har särskilt stor betydelse för öarnas utveckling.

1.19 Med tanke på att Europa 2020-strategin kommer att präglade EU:s framtida åtgärder anser EESK att det är nödvändigt att undersöka vilka konsekvenser denna strategi kommer att få för öregionerna, och hur den kan minska de ofrånkomliga nackdelar som beror på deras ökaraktär.

Mot bakgrund av turismnäringens säsongsbetonade karaktär uppmanar EESK kommissionen och Europaparlamentet att påskynda Calypsoprogrammet om social turism, vilket kommittén redan framfört i yttrandet om innovation inom öturism ⁽³⁾ under medverkan av arbetsmarknadens parter, eftersom detta program kan komma att påverka turismsektorn och få en multiplikatoreffekt inom andra näringar.

2. Inledning

2.1 Öregioner

2.1.1 Enligt Eurostats definition är en ö ett territorium som uppfyller följande villkor:

— Ytan ska vara minst en km².

— Avståndet mellan ön och fastlandet skall vara minst en kilometer.

— Ön ska ha en fast bosatt befolkning som uppgår till minst 50 personer.

— Ön får inte ha någon fast förbindelse med fastlandet.

— På ön får det inte finnas en huvudstad i en medlemsstat.

2.1.2 Då man definierar begreppet ö bör man hänvisa till förklaring nr 33 i EUF-fördraget, enligt vilken "[Regerings-] Konferensen anser att hänvisningen i artikel 174 till öregioner även kan inbegripa hela östater, förutsatt att nödvändiga kriterier uppfylls".

⁽²⁾ Se EESK:s yttrande om "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Europa, världens främsta resmål – en ny politisk ram för europeisk turism" (EUT C 376, 22.12.2011, s. 44) och Europaparlamentets resolution "Europa, världens främsta resmål – en ny politisk ram för europeisk turism" (2010/ 2206(INI)).

⁽³⁾ EUT C 44, 11.2.2011, s. 75.

2.1.3 Som EESK redan påpekat i ett tidigare yttrande⁽⁴⁾ tar denna definition inte hänsyn till de nya realiteterna i ett utvidgat EU som omfattar medlemsstater som är öar.

2.1.4 Enligt denna definition har 14⁽⁵⁾ av EU:s 27 medlemsstater öar inom sitt territorium. Öarna inom EU bör betraktas som viktiga på grund av det stora invånarantalet, som uppgår till inte mindre än 21 miljoner. De utgör cirka 4 % av den totala befolkningen i EU-27.

2.1.5 Öregioner har gemensamma och permanenta särdrag som tydligt skiljer dem från fastlandet.

2.1.6 Alla öar inom EU har vissa särdrag som skiljer dem från andra öar, men de faktorer som är gemensamma för öregionerna är många fler än skillnaderna mellan de olika öarna, framför allt på områden som transporter, miljö, turism och tillgång till viktiga offentliga tjänster.

2.1.7 I artikel 74 i EUF-fördraget finns en ny punkt, enligt vilken "särskild hänsyn [ska] tas till (...) regioner med allvarliga och permanenta, naturbetingade eller demografiska nackdelar, såsom de nordligaste regionerna med mycket låg befolknings-täthet, öregioner, gränsregioner och bergsregioner".

2.1.8 I denna artikel erkänns att öregioner generellt sett har konkreta nackdelar som kräver särskild uppmärksamhet.

3. Den demografiska situationen i öregioner

3.1 Migration, en åldrande befolkning och avfolkning är problem som särskilt drabbar öar.

3.2 Vissa öar och delar av öregioner hotas för närvarande av avfolkning beroende på att invånarna i arbetsför ålder, framför allt de yngsta, flyttar, den bofasta befolkningen åldras, samt besvärliga klimatförhållanden. Detta kan leda till att kulturarvet går förlorat och att ekosystemen försvagas.

3.3 På grund av sitt geografiska läge vid EU:s yttre gränser tvingas andra öar ta emot migrationsströmmar i motsatt riktning, och det förekommer också olaglig invandring från tredjeländer som ofta är alldeles för omfattande i förhållande till deras mottagningskapacitet.

⁽⁴⁾ "En bättre integration på inre marknaden som avgörande faktor för ökad sammanhållning och tillväxt på gemenskapens öar", EUT C 27, 3.2.2009, s. 123, punkt 2.2.

⁽⁵⁾ Spanien, Irland, Frankrike, Danmark, Italien, Finland, Sverige, Storbritannien, Grekland, Nederländerna, Malta, Cypern, Estland och Portugal.

3.3.1 På visa öar håller det på att uppkomma mycket allvarliga humanitära nödsituationer som kräver en solidarisk medverkan från Europeiska unionen, och det är även nödvändigt att dela de driftskostnader som uppkommer genom att kombinera nationella medel och EU-medel.

3.3.2 Kommittén har i andra yttrande föreslagit att man inom ramen för den gemensamma asylpolitiken bör ändra Dublinförordningen för att underlätta de asylsökandes rörlighet inom EU.

3.4 På vissa andra öar finns det ett stort antal utländska medborgare med stor köpkraft som bidrar till den ekonomiska och sociala utvecklingen på lokal nivå, men som i lägen då bostadsmarknaden är mättad kan pressa upp fastighetspriserna, vilket försvårar för lokalbefolkningen att få tillgång till en bostad eftersom de har knappare ekonomiska resurser.

4. Tillgänglighet och ökaraktär

4.1 Vissa av öregionernas handikapp beror på att de är avskurna från fastlandet och avlägset belägna. Dessa nackdelar återspeglas i högre transport-, distributions- och produktionskostnader, osäkrare leveranser och behov av att ha större lager och lagerkapacitet.

4.2 Detta faktum återspeglas i att öarna helt och hållet är beroende av sjö- och flygtransporter. Situationen för öregionerna är alltså mindre gynnsam än för övriga regioner när det gäller att utnyttja fördelarna med den inre marknaden, som är ett homogent område med konkurrenskraftiga ekonomiska förbindelser när det gäller skalökning av företag för att främja innovation och för att företagen ska kunna dra nytta av stordriftsfördelar och externa besparingar.

4.3 Det är viktigt att påpeka att man i samband med EU:s initiativ "Ett gemensamt europeiskt luftrum" skulle kunna undersöka mekanismer för flygledningstjänst, med särskild fokus på att säkerställa att transporter till och från öarna alltid fungerar.

4.4 Vi får inte glömma den situation som uppstod i samband med askmolnet från den isländska vulkanen Eyjafjallajökull, vilket fick konsekvenser för stora delar av det europeiska luftrummet under april och maj 2010 och medförde att många flygplatser i centrala och norra Europa och till och med i södra Europa fick stängas.

4.5 Det allvarligaste problemet var inte så mycket det faktum att turisterna inte kunde resa till öarna, utan att de som redan var där inte kunde återvända till sina hemländer, och osäkerheten om hur problemet skulle lösas.

4.6 Detta visar hur sårbara öregionerna är i sådana situationer. Trots att nästan hela Europa påverkades fick nämligen stängningen av det europeiska luftrummet större (negativa) konsekvenser för de öregioner som drabbades.

4.6.1 En annan fråga som bör beaktas är kommissionens planer på att införa en koldioxidskatt på flygtrafiken som ska träda i kraft 2012. Om denna skatt genomförs bör kommissionen utarbeta en särskild modell för öregionerna, eftersom de i hög grad är beroende av lufttransporter. Detta kommer att innebära att öarnas ofrånkomliga nackdelar blir ännu större.

4.7 Tillgängligheten är av avgörande betydelse för att öka öregionernas attraktionskraft. De europeiska transportnäten (TEN-T) bör inbegripa en reell multimodal strategi som även kan tillämpas på öar. Ett steg i denna riktning skulle kunna vara att inrätta sjö- och luftfartskorridorer mellan det europeiska fastlandet och öarna med hjälp av finansiering av fast och mobil infrastruktur.

5. Jordbruk och fiske

5.1 Jordbruket, boskapsuppfödningen och fisket på öarna utgör en stor del av den lokala ekonomin, framför allt när det gäller sysselsättningen, och de är också ett viktigt stöd för den lokala jordbruksbaserade livsmedelsindustrin, som är den viktigaste delen av industriproduktionen på öarna.

5.2 Jordbruksproduktionen och fisket på öarna är emellertid extremt känsliga, framför allt beroende på de problem som uppstår på grund av deras avlägsna belägenhet, jordbruksföretagens ringa storlek, den ringa graden av diversifiering av grödor, beroendet av de lokala marknaderna och deras utspriddhet samt klimatförhållandena. Alla dessa faktorer får konsekvenser för öarnas jordbruksbaserade livsmedelsindustri, eftersom den är beroende av öarnas egen produktion. Jordbruksproduktionens och boskapsskötselns svaghet innebär att den jordbruksbaserade livsmedelsindustrin också är svag.

5.2.1 Alla dessa faktorer bidrar till att denna produktion är betydligt mindre konkurrenskraftig än produktionen på fastlandet och den produktion som importerats från tredjeländer.

5.3 Det lokala jordbruket är dessutom starkt beroende av omvärlden, både när det gäller leverans av råvaror och insatsvaror samt försäljning av produkter, samtidigt som det ligger mycket långt från både leverantörer och marknader.

5.4 De lokala producenterna bör erhålla det stöd som är nödvändigt för att jordbruket i öregionerna ska kunna konkurrera på lika villkor, exempelvis via specifika instrument för

öarna inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken, samt att den lokala produktionen ska främjas och få ett större erkännande.

5.5 Vad gäller antagandet av åtgärder som är specifikt utformade för att kompensera för de nackdelar som är förknippade med den avlägsna belägenheten på detta område, vore ett specifikt lagstiftningsprogram den bästa lösningen. Detta är tillämpligt på primärsektorn, som är särskilt viktig för öarna. I Europeiska fiskerifonden anges inte några särskilda åtgärder, utom för de yttersta randområdena och de minsta öarna i Egeiska havet.

5.6 Detsamma gäller systemen för direktstöd inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken. I samband med de senaste reformerna av den gemensamma jordbrukspolitiken, landsbruksutvecklingen och EJFLU har man emellertid inte tagit hänsyn till statusen som ö.

6. Inre marknaden och turism

6.1 Öregionernas begränsade storlek i jämförelse med fastlandet får stora effekter när det gäller deras produktion och marknadsstruktur. Den största delen av produktionsstrukturen i dessa regioner består följaktligen av småföretag och mikroföretag som är mer sårbara än större företag.

6.2 Turismen har varit och är fortfarande en grundläggande ekonomisk resurs för många öregioner. Trots de många skillnader som finns mellan dem har man på många öar i Europa funnit att turismen är mycket viktig för lokalbefolkningens överlevnad och dess identitet, kulturella traditioner och värden, samt för landskapet.

6.3 Då turismen började utvecklas på Europas öar bidrog den till ekonomisk tillväxt och sysselsättning, samt till en betydande diversifiering av den ekonomiska basen genom de tjänster som är knutna till turismen. Den har också gjort det möjligt att bevara och skydda lokala traditioner och lokal kultur, liksom naturområden och det arkitektoniska kulturarvet.

6.4 Även om turismen generellt sett har varit en positiv faktor bör man även erkänna de negativa konsekvenser som den fått för vissa öregioner, exempelvis otrygga anställningsförhållanden, den säsongsbetonade karaktären, de anställdas låga kvalifikationer, kraftig spekulation inom fastighetsbranschen och höga levnadsomkostnader för lokalbefolkningen. Den har även orsakat allvarliga problem när det gäller vattenförsörjning och svårigheter att tillhandahålla grundläggande tjänster till befolkningen (avfallshantering, hälsovård, etc.), vilket har medfört en kraftig miljöpåverkan. Öarnas ekonomi är emellertid mycket beroende av turismen, och därför behövs det en diversifiering till annan verksamhet som inte uteslutande är ett komplement till turistnäringen och som kan främja öarnas ekonomiska utveckling i krissituationer som den nuvarande, som har stor inverkan på turismen.

6.5 Efter antagandet av EUF-fördraget erkänns uttryckligen turismens betydelse inom EU. I juni 2010 lade kommissionen fram ett meddelande där man lanserar en ny ram för samordnade åtgärder inom EU i syfte att stärka den europeiska turismens konkurrenskraft och kapacitet när det gäller hållbar utveckling⁽⁶⁾. Detta erkännande är en möjlighet att stärka den europeiska turistsektorns konkurrenskraft och därigenom bidra till den nya Europa 2020-strategin för en smart och hållbar tillväxt för alla.

6.6 I punkt 55 i sin resolution från den 27 september 2011⁽⁷⁾ framhöll Europaparlamentet att man "välkomnar i detta sammanhang kommissionens initiativ till en strategi för en hållbar kust- och havsturism, och efterlyser liknande strategier för öar, bergsregioner och andra sårbara områden".

7. Forskning, utveckling och innovation

7.1 Innovation är en huvudfråga för den ekonomiska politiken, både på EU-nivå (Lissabon- och Europa 2020-strategierna) och på regional nivå. Detta innebär ökande offentliga investeringar i forskning och utbildning samt stöd till de mest innovativa sektorerna (t.ex. transport, energi och miljövänliga företag). Detta gäller också för tjänster, i synnerhet för dem som kräver en viss nivå på de kunskaper eller kvalifikationer som anses typiska för de flesta turistaktiviteter (t.ex. inkvartering, restaurangnäring och fastighetstjänster).

7.2 Informationssamhället och den nya tekniken bör främjas och förstärkas, eftersom de erbjuder möjligheter till diversifiering av näringsverksamheten och ökade kunskaper på öarna. Användandet av IKT minskar isoleringen genom att processerna och systemen för företagsledning förbättras liksom förbindelserna med omvärlden, vilket främjar ökad konkurrenskraft och produktivitet.

7.3 Den största svårigheten i öregioner när det gäller att utveckla innovationsförmågan är den svaga företagsstrukturen, utbildningsnivån, tillgången till EU:s marknad, de otillräckliga satsningarna på forskningsinfrastruktur, etc. Innovationen i öregionerna bör bedömas ur ett brett perspektiv, exempelvis bearbetning, marknadsföringsmetoder och innovativa metoder när det gäller företagsledning och organisation. Företagen på öarna bör försöka förbättra sin produktionskapacitet och kvaliteten på sina produkter. Man bör underlätta för dem att få tillgång till EU:s marknad och konkurrera på samma villkor som företagen i regionerna på EU:s fastland.

⁽⁶⁾ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Europa, världens främsta resmål – en ny politisk ram för europeisk turism – COM(2010) 352 final.

⁽⁷⁾ Europaparlamentets resolution om "Europa, världens främsta resmål – en ny politisk ram för europeisk turism" (2010/ 2206(INI)).

7.4 Vidare bör de svårigheter som öarna möter då de ska delta i EU:s program för forskning, utveckling och innovation framhållas. Den inre marknadens ringa storlek och den begränsade kapaciteten hos tillgängliga forsknings- och utvecklingsstrukturer innebär att det är mycket svårare för dessa öregioner att delta i programmen.

8. Energi och vatten

8.1 På grund av att öarna är mycket beroende av import av bränsle får variationerna i fråga om bränslekostnader större effekter i öregioner.

8.2 När det gäller öregioner bör EU:s energipolitik prioritera öarnas energiförsörjning och finansieringen av utveckling och genomförande av projekt för energiproduktion med hjälp av ny teknik och förnybara energikällor samt främja energieffektivitet, varvid miljöskyddet och bevarandet av naturvärdena ska respekteras.

8.3 Produktion, lagring och distribution av elektricitet har inte bara stor betydelse för det primära energibehovet utan även för avsaltningen av havsvatten, vilket skulle kunna lösa problemet med försörjningen av dricksvatten på många öar.

8.4 Till följd av öarnas ringa storlek, särskilt deras bergiga karaktär, råder det vattenbrist på de flesta öar. Detta hindrar den ekonomiska utvecklingen (särskilt turismen), förutom dess följder för hälsan, jordbruket och boskapsuppfödningen.

9. Utbildning och sysselsättning

9.1 Enligt den nyligen genomförda studien Euroislands⁽⁸⁾ är det mänskliga kapitalet ett stort problem på Europas öar, särskilt i Medelhavet. Utbildningsnivån är särskilt låg, även på öar med högre BNP och där det finns ett universitet. På öarna i norr är humankapitalet bättre förberett för att möta nya utmaningar, men även där är omställningen från traditionella yrken en utmaning.

9.2 Utbildning, yrkesutbildning, livslångt lärande och kunskaper i främmande språk spelar en avgörande roll i EU:s ekonomiska och sociala strategi inom ramen för Lissabonprocessen och Europa 2020-strategin. Att trygga utbildningen och möjligheterna till livslångt lärande för alla invånare i alla regioner måste vara en hörnsten i de nationella strategierna. Bristen

⁽⁸⁾ Studien "The Development of the Islands – European Islands and Cohesion Policy (Euroislands)", EU-programmet Espon 2013.

på personal och behovet av ett brett spektrum av tjänster innebär att öborna måste kunna utöva flera olika yrken. Detta kan uppnås genom adekvata EU-finansierade yrkesutbildningsprogram.

10. Regionalpolitik

10.1 För öregionernas del är regionalpolitiken det främsta EU-medlet som kan användas för att komma till rätta med deras strukturella begränsningar och ta vara på deras utvecklings- och tillväxtpotential. Denna politik måste dock förbättras för att göra det möjligt för öarna, som är en integrerad del av Europas inre marknad, att dra största möjliga nytta av den ur såväl ekonomisk som social synpunkt.

10.2 Generellt sett har öregionerna sämre förutsättningar än fastlandsregionerna. Öarnas situation tillhör inte de mest prioriterade frågorna på EU:s regionalpolitiska och sammanhållningspolitiska dagordning. Dessutom har utvidgningen lett till en radikal ändring av prioriteringarna på EU:s dagordning inom dessa politikområden, vilket inte har haft någon positiv inverkan på EU:s politiska strategier beträffande öars situation.

10.3 Man måste skapa en integrerad ram som på ett effektivt sätt bidrar till att man kan ta itu med de begränsningar som är ett problem för Europas öar. Därför måste de åtgärder och politiska strategier som kan komma att påverka öarnas situation alltid föregås av relevanta konsekvensanalyser, på samma sätt som för de yttersta randområdena. På så sätt skulle man förebygga negativa återverkningar och motstridigheter samt stärka den territoriella sammanhållningen. Sådana konsekvensanalyser är framför allt nödvändiga inom politikområdena transport, miljö och energi.

10.4 För programperioden 2007–2013 har man använt BNP per capita som enda indikator för att fastställa vilka regioner som är stödberättigade inom ramen för de regionalpolitiska målen. Denna indikator tar ingen hänsyn till att sammanhållningen har en mycket mer omfattande dimension som omfattar sociala, miljömässiga, territoriella och övriga aspekter med koppling till innovation och utbildning. Nya indikatorer, baserade på mer relevanta statistiska uppgifter, borde ge en tydlig bild av öars utvecklingsnivå och en god förståelse av regioner med permanenta geografiska handikapp.

10.4.1 I detta syfte bör Europa 2020-strategins riktmärken tas med som referens, i enlighet med EU:s övergripande politiska ram.

10.5 Under programperioden 2007–2013 har man visserligen erkänt att Europas öar är berättigade att delta i det gränsöverskridande samarbetet, men eftersom man fastställde

ett kriterium om ett högsta avstånd på 150 km mellan regionernas gränser, är det i nuläget tre ögrupper som inte omfattas (Kykladerna, Hebriderna och Balearerna).

10.6 EESK begär att avståndskriteriet (150 kilometer) avskaffas vid klassificeringen av öar som gränsregioner som kan få stöd från gränsöverskridande samarbetsprogram inom ramen för sammanhållningspolitikens mål om territoriellt samarbete eller inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken.

10.7 Man måste fästa särskild vikt vid de öar som inte bara berörs av en utan flera av de nackdelar som nämns i artikel 174, t.ex. bergiga eller mycket glesbefolkade öar. Samma sak gäller ögrupper med dubbla eller flerdubbla ösärdrag. Dessa öregioner drabbas av ytterligare nackdelar på grund av öarnas geografiska spridning och begränsade yta. Vi vill också erinra om att det finns ett stort antal öar i kustområden som drabbas av allvarliga nackdelar på grund av deras "mikroökaraktär". Sammantaget får detta konsekvensen att de begränsningar som ökaraktären ger upphov till förstärks, och att det utbud av tjänster som står till befolkningens förfogande är otillräckligt.

10.8 Med hänsyn till öarna måste man därför anlägga ett synsätt som integrerar de olika politikområdena, både horisontellt (genom en strategi som spänner över flera sektorer inom de främsta politikområdena av territoriell relevans: den gemensamma jordbrukspolitikerna, den gemensamma fiskeripolitiken, statligt stöd etc.) och vertikalt (genom att sammanlänka de regionala och nationella dimensionerna med EU-dimensionen). Detta synsätt borde också avspegla EU-fördragets nya politiska riktlinjer och den vikt som tillskrivs vissa områden, t.ex. energi- och klimatfrågor, EU:s yttre dimension samt rättsliga och inrikes frågor (?).

11. Öregionernas styrka och attraktionskraft

11.1 Vad gäller öregionernas starka sidor visar slutsatserna i Euroislands-studien, inom ramen för ESPON⁽¹⁰⁾, att livskvaliteten och natur- och kulturtillgångarna är öregionernas främsta komparativa fördelar. Öar har mycket rika natur- och kulturvärden och en starkt kulturell identitet. Det faktum att natur- och kulturtillgångarna varken kan ersättas eller förnyas utgör dock en betydande begränsning.

11.2 Rekommendationerna i denna studie visar att ny kommunikations- och informationsteknik minskar de negativa konsekvenserna av ökaraktären (den begränsade ytan och isoleringen). Den nya tekniken kan också ha en positiv inverkan på små och medelstora företag samt på tjänster inom utbildning, forskning, hälsa, information, kultur och annan kreativ verksamhet. Andra tekniska framsteg (utvecklingen av nya former av förnybar energi, teknik för att delvis ersätta användningen av

(?) Dessa områden identifieras i kommissionens meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och de nationella parlamenten om översyn av EU:s budget, KOM(2010) 700 slutlig.

(10) Studien "The Development of the Islands – European Islands and Cohesion Policy" (Euroislands), EU-programmet Espo 2013.

naturresurser, framsteg inom transportsektorn etc.) kan ha en mildrande effekt på de begränsningar som ökaraktären ger upphov till.

11.3 I öregionerna kan man hitta otaliga exempel på god praxis:

— Initiativ inom företagssektorn: Många produkter som tillverkas på öarna eller har sitt ursprung i öarnas jordbruk (livsmedel och dryckesvaror) har "stått emot" konkurrensen både

inom EU och på världsmarknaden trots deras relativt höga priser, och detta tack vare deras kvalitet (lokala råvaror och traditionella tillverkningsmetoder) och/eller deras unika karaktär, som skapar ett varumärke.

— Initiativ i syfte att ta itu med generella miljöproblem, t.ex. klimatförändringen eller specifika problem som hänger ihop med ökaraktären. Vad gäller produktion av förnybar energi vill vi särskilt framhålla ön Kithnos (Kykladerna), Samsø, Eigg (Skottland), Gotland, Bornholm, Kanarieöarna m.fl.

Bryssel den 28 mars 2012

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Staffan NILSSON
